

“การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองระดับอุดมศึกษา”

โดย พระปลัดสรวิชัย อภิพลโณ,ผศ.ดร.¹

๑. สรุปผลการปฏิบัติงาน

พระสรวิชัย อภิพลโณ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองระดับอุดมศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙ ในวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ห้องศาลาไทย ชั้น ๓ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดการประชุมเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ และเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การจัดการเรียนการสอนความเป็นพลเมืองในรูปแบบต่างๆ และการดำเนินกิจกรรมการสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นนิสิตนักศึกษาและบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐในสังกัดและกำกับและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนใจ ซึ่งจากการเข้าร่วมการประชุมมีผลการปฏิบัติงาน ดังนี้

เวลา ๐๘.๐๐ – ๐๘.๓๐ น. ลงทะเบียนรับเอกสาร (รับประทานอาหารเช้า) ได้รับการอำนวยความสะดวกจากเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นอย่างดี

เวลา ๐๙.๐๐ – ๐๙.๑๐ พิธีเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดย ดร.สุภัทร จำปาทอง เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ความตอนหนึ่งกล่าวว่า “ ประเทศไทยกำลังมีการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทศนคติและค่านิยมที่ดั่งงามจำเป็นต้องได้รับการถ่ายทอดและส่งต่อให้กับเยาวชนของประเทศ สิ่งที่สถาบันอุดมศึกษามอบให้กับเยาวชนจึงมิใช่เรื่องความรู้อย่างเดียวแต่เป็นเรื่องของคุณธรรม ค่านิยมและความเป็นพลเมืองของชาติด้วย” ต่อจากนั้นได้มอบประกาศนียบัตรแก่ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่ผลงานผ่านการคัดเลือกให้นำเสนอและอภิปราย Best Practices จำนวน ๑๐ ผลงาน

เวลา ๐๙.๑๐ – ๑๐.๐๐ ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในฐานะเครื่องมือของประชาธิปไตย : บทเรียนจากประเทศเยอรมนี โดย เอกอัครราชทูตจากประเทศเยอรมนี โดยมีการถาม-ตอบด้วย

เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๑.๐๐ น. การนำเสนอและอภิปราย Best Practices โครงการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ความเป็นพลเมือง โดย ผู้แทนนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา ๕ สถาบัน ดำเนินการอภิปรายโดย ผศ.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

เวลา ๑๑.๐๐ – ๑๒.๐๐ น. นำเสนอและอภิปราย Best Practices เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อความเป็นพลเมือง โดยผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ๕ สถาบัน (นำเสนอสถาบันละ ๑๐ นาที) ดำเนินการอภิปรายโดย ผศ.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

เวลา ๑๒.๐๐ – ๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน (ฉันเพลเวลา ๑๑.๓๐ น.)

¹ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๑๕ น. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) แบ่งเป็น ๒ รอบ ดังนี้

รอบแรก ๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.

รอบสอง ๑๔.๑๕ – ๑๕.๑๕ น.

(รับประทานอาหารว่าง ๑๔.๐๐ – ๑๔.๑๕)

โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเลือกจากกลุ่มดังต่อไปนี้

Workshop ๑ การทำโครงการและเทคนิค Coaching โครงการงานพลเมือง

Workshop ๒ เทคนิคการวัดและประเมินผลความเป็นพลเมือง

Workshop ๓ การทำโครงการบริการสังคม (Service Learning)

เวลา ๑๕.๑๕ – ๑๕.๔๕ น. นำเสนอประเด็น Workshop การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และเวลา ๑๖.๐๐ น. ปิดการประชุม

๒. สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้โครงการเป็นฐาน

สิ่งที่น่าสนใจและนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ “ผลการเรียนรู้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ” (ภาวนามยปัญญา) ซึ่ง ความเป็นพลเมืองไม่ได้เกิดขึ้นจากการให้ความรู้ภาคทฤษฎีหากแต่เกิดจากการลงมือทำและนำปฏิบัติของคนในสังคม ความรู้ที่ได้อาจจะสำคัญเพื่อให้เกิดความเห็นที่ถูกต้องดีงามเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของบุคคลที่ต้องปฏิบัติต่อสังคม แต่พฤติกรรมหรือการกระทำสำคัญกว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองระดับอุดมศึกษาจำเป็นจะต้องนำสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ไปบูรณาการกับรายวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อให้บัณฑิตได้เรียนรู้และปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีในยุคประเทศไทย ๔.๐ โดยมีอาจารย์ผู้สอนหรือที่ปรึกษาเป็น Coaching ตั้งคำถาม เพื่อให้บัณฑิตแสวงหาคำตอบด้วยการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำหลักการ วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการนำไปประยุกต์ใช้ จึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย วัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการสอนทำโครงการ วิธีการทำโครงการและการประเมินผลโครงการดังนี้²

๑. ความหมาย

การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดประสบการณ์ให้นักเรียนเหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง

๒. วัตถุประสงค์

การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียน

๒.๑. มีประสบการณ์โดยตรง

๒.๒ ได้ทำการทดลองและพิสูจน์สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

๒.๓ รู้จักการทำงานอย่างมีระบบ มีขั้นตอน

๒.๔ ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

² การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ.(2550):กรุงเทพมหานคร. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ .

๒.๕. ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา

๒.๖. ได้รู้จักวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา

๒.๗. ฝึกวิเคราะห์ และประเมินตนเอง

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็น กระบวนการแสวงหาความรู้ หรือการค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียน อยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่างๆ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจของตนเองหรือของ กลุ่ม เป็นการตัดสินใจร่วมกัน จนได้ชิ้นงานที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ในชีวิตจริง การเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการ เรียนรู้ที่ใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบนำมาผสมผสานกันได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหา การเน้น กระบวนการ การสอนแบบปริศนาความคิด และการสอนแบบร่วมมือกันคิด เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งจาก ความสนใจ อยากรู้ อยากเรียนของผู้เรียนเอง โดยใช้กระบวนการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นการเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับ แหล่ง ความรู้เบื้อง สามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ หลักการพัฒนาการคิดของ บลูม (Bloom) ดังนี้

๑. ความรู้ความจำ

๒. ความเข้าใจ

๓. การนำไปใช้

๔. การวิเคราะห์

๕. การสังเคราะห์

๖. การประเมินค่า

การเรียนรู้แบบโครงงาน และยังเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการ เรียนรู้ ตั้งแต่การวางแผนการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ การเริ่มต้นโครงงาน เป็นระยะที่ผู้สอนต้องสังเกต/สร้างความสนใจ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เลือก เรื่องที่จะศึกษาร่วมกัน

ระยะที่ ๒ การพัฒนาโครงงาน เป็นขั้นที่ผู้เรียนกำหนดหัวข้อคำถาม หรือประเด็นปัญหา แล้วตั้งสมมุติฐาน เพื่อตอบคำถามเหล่านั้น

ระยะที่ ๓ ขั้นสรุป เป็นระยะที่ผู้สอน และผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์ การทำงานและแสดงให้เห็นถึง ความสำเร็จมีกิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการ ดังนี้

๑. ผู้เรียนเขียนรายงานเป็นรูปแบบงานวิจัยเล็กๆ

๒. ผู้เรียน นำเสนอผลงาน (แสดงเป็นแผนโครงงาน) ให้ผู้ที่สนใจได้รับรู้ สรุปและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. ขั้นตอนในการสอนทำโครงงาน

การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานมี 4 ขั้นตอน คือ

๑. กำหนดความมุ่งหมายและลักษณะโครงงานโดยตัวนักเรียนเอง

๒. วางแผนหรือวางโครงการ นักเรียนต้องช่วยกันวางแผนว่าจะทำอะไร ใช้วิธีการหรือกิจกรรมใด จึงจะบรรลุจุดมุ่งหมาย

๓. ขั้นตอนการ ลงมือทำกิจกรรมหรือแก้ปัญหา

๔. ประเมินผล โดยประเมินว่ากิจกรรมหรือโครงการนั้นบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือไม่ มีข้อบกพร่อง และควรแก้ไขให้ดีขึ้นอย่างไร

๔. วิธีการทำโครงการ

๑. ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับหัวข้อของโครงการ จากสิ่งต่อไปนี้

- การสังเกต หรือตามที่สงสัย
- ความรู้ในวิชาต่าง ๆ
- จากปัญหาใกล้ตัว หรือการเล่น
- คำบอกเล่าของผู้ใหญ่ หรือผู้รู้

๒. เขียนหลักการ เหตุผล ที่มาของโครงการ

๓. ตั้งวัตถุประสงค์ของการทำโครงการ

๔. กำหนดวิธีการศึกษา เช่น การสำรวจ การทดลอง เป็นต้น

๕. นำผลการศึกษามาอภิปรายกลุ่ม

๖. สรุปผลการศึกษา โดยการอภิปรายกลุ่ม

๗. ปรับปรุงชื่อโครงการ ให้ครอบคลุม น่าสนใจ

๕. การประเมินผลการทำโครงการ

ครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินการทำโครงการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยใช้แบบประเมินแผนผังโครงการพิจารณาตามรายละเอียดดังนี้

๑. ชื่อเรื่องแสดงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๒. ชื่อเรื่องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาคำถามมีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด

๓. สมมติฐานมีการแสดงถึงพื้นฐานความรู้เดิม

๔. วิธีการ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหา

๕. แหล่งศึกษาสามารถค้นคว้าคำตอบได้

๖. วิธีการนำเสนอชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา

ภาพประกอบ

